

«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛОГОПЕДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СПЕЦІАЛЬНІЙ ОСВІТІ»

УДК 159.922.76

Семенцова О.М.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ІЗ ЗПР У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ТА ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасний період впровадження інклюзивної освіти підтримується на державному рівні. Внесено зміни до Закону України «Про загальну середню освіту», затверджено Концепцію розвитку інклюзивної освіти та визначено «Порядок організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах», запропоновано «Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти». Але в той же час впровадження інновацій потребує вирішення питань їх наукового супроводу.

В умовах інклюзії значна увага приділяється питанням організації освітнього процесу, спрямованого на набуття позитивного досвіду соціальної взаємодії, толерантного ставлення до особливостей індивідуального розвитку особистості, оволодіння комунікативними навичками. Тому в умовах впровадження інклюзивної освіти особливого значення набувають питання формування культури спілкування та комунікативної діяльності дітей дошкільного віку, зокрема із затримкою психічного розвитку (ЗПР).

В онтогенезі розвиток комунікативної діяльності дошкільників відбувається у процесі спілкування з дорослими та однолітками. Протягом дитинства виникають та розвиваються певні форми, які відображають нормальний хід розвитку спілкування дошкільника (М. І. Лісіна). Цими формами спілкування діти із ЗПР самостійно й своєчасно не опановують [1].

При різних формах ЗПР спостерігається як загальне недорозвинення структурних компонентів спілкування, так і порушення окремих операцій комунікативного акту, які перш за все пов'язані зі специфікою розвитку емоційної сфери та недостатнім рівнем володіння засобами спілкування. При спілкуванні діти дошкільного віку із ЗПР, зазвичай, використовують експресивно-мімічні та практично-дійові засоби спілкування. Спостерігаються труднощі в здійсненні змістовних контактів між партнерами спілкування [2].

Данні емпіричних досліджень з визначення особливостей комунікативної діяльності дітей дошкільного віку із ЗПР дозволяють визначити напрямки корекції. Серед яких значна увага приділяється:

- поширенню репертуару засобів спілкування та формуванню комунікативних навичок;
- розвитку здатності усвідомлювати себе та сприймати однолітка, як суб'єктів спілкування, зокрема, формуванню емоційно-позитивного сприйняття однолітка та потреби у спілкуванні (діловому, особистісному, пізнавальному);
- формуванню у дітей шанобливого ставлення один до одного та до дорослих людей;
- формуванню соціальних уявлень, усвідомленню та відтворенню в ігровій формі соціальних стосунків, вдосконаленню навичок культури спілкування.

Визначені напрямки корекції склали основу програми спецкурсу з розвитку комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку із ЗПР. Запропонована програма спецкурсу впроваджувалась в інклюзивних групах у закладах дошкільної освіти та спеціалізованих групах для дітей із ЗПР.

За результатами роботи була визначена позитивна динаміка у розвитку комунікативної діяльності дошкільників із ЗПР. Так, у дітей із ЗПР поширився репертуар засобів спілкування. Під час взаємодії з однолітками вони стали використовувати майже всі засоби спілкування: зорові контакти, експресивно-мімічні та предметно-дійові засоби, виразні рухи та мовлення. Збільшилась кількість контактів дітей з використанням мовленнєвих засобів спілкування. Зменшилась кількість відволікань під час комунікативної взаємодії. Підвищилась тривалість спілкування та зросла кількість комунікативних актів [3].

Таким чином, отримані результати свідчать про можливість формування у дітей старшого дошкільного віку із ЗПР нормативно-вікових форм спілкування з однолітками та дорослими в спеціально організованих умовах освітнього процесу за умовою використання спеціалізованих програм з розвитку комунікативної діяльності дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дмитриева Е.Е. Коммуникативное развитие детей с легкими формами психического недоразвития на ранних этапах онтогенеза: Монография. / Дмитриева Е.Е. – Н. Новгород: НГПУ, 2004. – 259 с.
2. Семенцова О.М. Психологічні особливості ситуативно-ділової форми спілкування з однолітками дітей з ЗПР старшого дошкільного віку / Семенцова О.М. // Фаховий збірник ВАК України «Актуальні проблеми психології» Т.1. «Організаційна психологія. Економічна психологія.

Соціальна психологія» Ч. 21–22 / За ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, 2008. – С. 194–198.

3. Семенцова О.М. Теоретичні уявлення про затримку психічного розвитку та визначення напрямків корекційної допомоги дітям в умовах інклюзивної освіти / Семенцова О.М. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Випуск 37: збірник наукових праць / М-во освіти і науки і науки України. Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. – С. 110-119.